

6. Työtehoimisto

Kaupunginhallituksen työtehoimiston kertomus toiminnastaan v. 1950 oli seuraavan sisältöinen:

Yleistä. Työtehoimiston toiminnalle oli kertomusvuoden aikana leimaa antavana käytettyjen toimintatapojen ja -menetelmien vakiintuminen. Tästä oli osoituksena mm. se, että rationalisoimistutkimusten sekä erilaisten selvittelytöiden toimeksiannot ja pyynnöt lisääntyivät siinä määrin, että eräiden tutkimusten aloittaminen siirtyi v:n 1951 puolelle. Toimiston henkilökunta, joka pysyi samana, oli edelleen palkattuna tilapäisen työvoiman tililtä, mutta lokakuun 11 p:nä 1950 kaupunginvaltuusto päätti kaupunginhallituksen esityksestä perustaa tammikuun 1 p:stä 1951 lukien kaupunginkanslian yhteyteen kaupunginhallituksen järjestelytoimiston sekä siihen toimistopäällikön, työntutkimusinsinöörin, kahden toimistotyöntutkijan ja toimistoapulaisen virat. Samalla hyväksyttiin toimistolle johtosääntö. Valtuuston puheenjohtajan menettelyä vastaan asian käsittelyssä tehdyn valituksen johdosta, jota lääninhallitus ei vielä ratkaissut, mainittua kaupunginvaltuuston päätöstä ei voitu toimeenpanna vielä v:n 1951 alusta.

Työtehoneuvottelukunta. Kaupungin työtehoneuvottelukunta kokoontui kolme kertaa, jolloin käsiteltiin seuraavia periaatteellisia kysymyksiä: työtehoimiston kertomusta v:lta 1949, toimiston tulevan toiminnan suuntaviivoja, toimiston vakinaistamista, toimiston henkilökunnan lisäämistä, suunnitelmaa työntutkimushenkilökunnan kokonaisuudesta kaupungin eri laitoksissa, ehdotusta kaupunginhallituksen järjestelytoimiston johtosäännöksi, työntutkimustoiminnan laajentamista kaupungin laitoksiin ja kaupungin tilintarkastajain v:n 1949 kertomuksessa olevaa työtehoimistoa koskevaa huomautusta sekä toimiston edellisen johdosta antamaa selvitystä.

Ennen v. 1950 aloitettujen rationalisoimistutkimusten jatkaminen ja toteuttaminen:

Teollisuuslaitoksissa jatkui kaupunginvaltuuston lokakuun 6 p:nä v. 1948 tekemän kassa- ja tilivirastojen yhdistämistä ja hankintojen sekä laskutuksen uudelleenjärjestämistä koskevan päätöksen mukaisesti hyväksytyyn suunnitelman toteuttaminen ao. laitosten toimesta työtehoimiston avustuksessa tässä vaiheessa laitoksia enää vain neuvottelujen muodossa. Aikaisemmin toteutetun lisäksi suoritettiin nimenomaan reikäkorttikoneiden käytäntöön ottoa varten yksityiskohtaisia suunnitelmia ja huoneistojärjestelyjä. Tätä varten tekivät mm. sähkölaitoksen kamreeri ja laskutuspäällikkö työtehoimiston esityksestä virkamatkan Tukholmaan ja Göteborgiin tutustuakseen vastaaviin järjestelyihin siellä. Toteuttamista esti nyt se, että v:n 1950 loppuun mennessä luvattuja reikäkorttikoneita ei vielä saapunut Amerikasta. Teollisuuslaitosten yhteisen kassa- ja tiliviraston virallisesta alkamisesta tammikuun 1 p:nä 1951 lukien päätti kaupunginvaltuusto kesäkuun 14 p:nä 1950, jolloin samalla lakkautettiin joukko virkoja sekä nimitettiin uuden kassa- ja tiliviraston tärkeimpiin virkoihin henkilöstö.

Rahatoimistossa suoritettiin yksityiskohtaisia tutkimuksia aikaisemmin valmistuneen kokonaisu suunnitelman pohjalla, joka edellyttää mm. eräitä muutoksia toimiston organisaatioon. Niinpä jätettiin syyskuun 30 p:nä rahatoimistolle yksityiskohtainen ehdotus rakenteellisista muutostöistä rahatoimiston yleisönaulassa. Ehdotukset lähetti kaupun-

ginhallitus edelleen rakennustoimistolle ja sähkölaitokselle kustannusarvioiden tekoa varten. Samoin valmistui joulukuun 7 p:nä yksityiskohtainen uudelleenjärjestelysuunnitelma perustettavaa kassa- ja arvopaperiosastoa varten. Kokonaissuunnitelman mukaisesti rahatoimisto teki marraskuun 9 p:nä 1950 kaupunginhallitukselle esityksen kiinteistötoimiston vuokrasaatavia rahatoimistossa hoitavan henkilöstön siirtämiseksi kiinteistötoimistoon, jonka muutoksen kiinteistölautakunta hyväksyi periaatteessa jo aikaisemmin. Kysymys oli asian käytännöllistä järjestämistä varten kiinteistötoimiston käsiteltävänä.

Rakennustoimiston talorakennusosaston uudelleenjärjestelyä varten valmistui tammikuun 11 p:nä 1950 työtehoimiston muistio, jossa käsiteltiin mainitun osaston toiminnan laajuutta, kannattavuutta ja toiminnan tehostamismahdollisuuksia. Samaa osastoa varten jätettiin tammikuun 21 p:nä 1950 luonnos sisäiseksi työnjaoksi, jossa oli määritelty osaston eri toimihenkilöille kuuluvat tehtävät. Puhtaanapito- ja puisto-osastojen yhteistoiminnan lisäämistä tarkoittava ehdotus sisälsi mm. piiri- ja puisto-osastojen yhdenmukaistamisen ja piiripuutarhurien käyttämisen talvisin katupuhtaanapitotöiden valvojina. Rakennustoimisto hyväksyi ehdotuksen jälkimmäiseltä osaltaan sekä ehdotukseen liittyviä toimistotyötä vähentäviä muutosehdotuksia. Ehdotus tapaturma-, sairausapu- ja maksumääräyskäsittelyn uudistamiseksi rakennustoimistossa toteutettiin tapaturma-asia-asiain osalta, muilta osilta asia oli vielä rakennustoimiston harkittavana. Rakennustoimiston sisäisen varastotilaus- ja laskutusjärjestelmän uudelleenjärjestelyehdotuksen rakennustoimisto hyväksyi marraskuun 11 p:nä 1950, mutta sen toteuttaminen siirtyi v:n 1951 puolelle. Puhtaanapito-osaston kiinteistöpuhtaanapitokuljetukset olivat tutkimuksen alaisina. Rakennustoimiston teknillisen työn alaan kuuluvan toiminnan rationalisoimiseksi valmistui elokuun 30 p:nä 1950 työtehoimiston laatima ohjelma, jossa päähuomio kohdistettiin töiden koneellistamiseen, autokuljetusten järjestelyyn sekä jatkuvan tutkimustoiminnan järjestämistarpeeseen.

Satamalaitoksen kassoissa käytännössä olevan maksutarkkailujärjestelmän uusimiseksi työvoimaa säästävään järjestelmään työtehoimisto teki ehdotuksen kaupunginhallitukselle maaliskuun 17 p:nä. Ehdotuksesta satamalautakunta antoi lokakuun 23 p:nä kielteisen lausunnon kaupunginhallitukselle. Ehdotuksesta pyysi kaupunginhallitus myös-kin revisiotoimiston lausunnon, jota ei vuoden vaihteeseen mennessä ollut saapunut.

Ulosottolaitoksessa jo v. 1949 aloitetut työntutkimukset saatiin loppuun. Ensimmäisen kaupunginvoudin konttoria koskeva rationalisointitutkimus valmistui huhtikuun 11 p:nä ja ulosottolaitoksen tarkkailuosastoa koskeva toukokuun 24 p:nä. Kaupunginhallituksen asettama ulosottolaitoksen organisaation ja työmenetelmien uudistamista selvittelevä komitea, jolle tutkimukset tehtiin, oli sisällyttänyt ao. rationalisointiehdotukset pääosaltaan joulukuun 18 p:nä valmistuneeseen mietintöönsä.

Kaupunginkirjasto tilasi kirjojen luetteloimistyön koneellistamista varten tarvittavan nonistuskoneen, joka ei kuitenkaan saapunut Tanskasta vielä vuoden vaihteeseen mennessä. Suunnitelma liittyi työtehoimiston tutkimuksiin kaupunginkirjastossa v. 1948. Kaupunginkirjasto päätti työtehoimiston esityksestä ottaa v. 1951 alusta käytäntöön, aluksi kokeilumielessä kolmella osastolla, ns. Bireka-laitteen kirjasakkomaksujen perinnän yksinkertaistamiseksi ja nopeuttamiseksi.

Kaupungin omien kuorma-autojen edullisuus kaupungin ajoissa. Vuonna 1949 valmistuneesta vertailevasta tutkimuksesta antoi teknillisten laitosten lautakunta helmikuun 1 p:nä, satamalautakunta tammikuun 23 p:nä ja yleisten töiden lautakunta joulukuun 30 p:nä myönteiset lausuntonsa, joten kaupunginhallitus tehnee päätöksensä asiassa v:n 1951 alussa.

Kaupungin sisäisen työnvälityksen tehostaminen. V. 1949 valmistunutta tutkimusta käsittelevä palkkalautakunta kokouksissaan helmikuun 7 ja 14 p:nä antamatta asiasta kuitenkaan vielä lausuntoa, koska ehdotukset eräältä osalta tulivat esille uuden virkasääntöehdotuksen yhteydessä, joka oli palkkalautakunnan valmisteltavana.

Tutkimus kaupungin irtaimistoluetteloiden laadinnasta ehti viimeistelyvaiheeseen vuoden vaihteessa. Alustavista ehdotuksista pyydettiin lausuntoja eri virastoilta ja lopullinen ehdotus kaupunginhallitukselle tehtäen v:n 1951 alkupuolella.

Konekirjoitus- ja pikakirjoituslisän maksamisesta tehdyt ehdotukset määrättyä pätevyysvaatimukset omaaville henkilöille johtivat myönteiseen tulokseen kaupunginhallituksen annettua joulukuun 28 p:nä lopulliset määräykset asiasta.

Maidontarkastamon toimistotöiden tutkimus valmistui kesäkuun 12 p:nä. Tehdyistä ratio-

nalisoimisehdotuksista ilmoitti maidontarkastamo toteuttavansa lähiaikoina huomattavan osan.

Teurastamolle laadittiin suunnitelma aikaleimauslaitteiden sijoittamisesta kontrollitarkoituksia varten ja ehdotus toteutettiin.

Huolto- ja lastensuojeluvirastojen yhteisessä kassa- ja tilivirastossa sekä asiamiesosastossa suoritetuista tutkimuksista jätettiin rationalisoimisehdotukset asiamiesosaston osalta huoltotoimen toimitusjohtajalle vuoden lopulla. Samoin valmistui ehdotus huollettavien omaisuuden käsittelyn yksinkertaistamiseksi huoltovirastossa ja sen alaisissa laitoksissa. Tutkimukset oli kiireellisempien töiden takia pakko keskeyttää useaan otteeseen. Tutkimus tilitysjärjestelmän yksinkertaistamiseksi oli työn alla. Lastensuojeluviraston osalta hyväksyttiin ja toteutettiin ehdotus lastensuojeluvirastosta huoltoviraston asiamiestoimistolle tapahtuvan lastenhoitokulujen ilmoittamisen uudistamisesta. Kaupunginhallituksen asettamalle huoltohallinnon organisaatiokomitealle suoritettiin työtehoimiston toimesta eräitä selvittelytehtäviä.

Painatus- ja hankintatoimistossa suoritettiin työntutkimus, joka koski konttorikoneiden korjaustoiminnan kannattavuutta, valojäljennöslaitoksen tarpeellisuutta, toimistossa suoritettavaa kaupungin virastojen ja laitosten puhelinasioiden hoitoa ja lisäksi toimiston muuta työtä ja toimiston työvoiman kokonaistarvetta, miltä osalta tutkimukset olivat vielä kesken.

Tutkimus kaupungin laitoksia koskevan tiedonantopalvelun tehostamiseksi nimenomaan kaupungin laitoksia käyttävää yleisöä varten aloitettiin jo keväällä, jolloin hankittiin mm. tarvittavia tietoja kaikilta kaupungin virastoilta ja laitoksilta. Kiireellisempien tehtävien takia työ täytyi kuitenkin toistaiseksi keskeyttää.

Kaupungin autojen käytön tehostamiseen tähtäävien tutkimusten yhteydessä suunniteltiin ja tehtiin ehdotus yhtenäisen ajokirjan käytäntöönottamisesta kaikissa kaupungin laitoksissa, minkä ehdotuksen kaupunginhallitus hyväksyi marraskuun 23 p:nä ja määräsi otettavaksi käytäntöön v:n 1951 alusta lukien.

V:een 1951 siirretyt tutkimukset. Vuoden vaihteeseen mennessä ei ehditty vielä aloittaa seuraavia toimeksiannettuja tutkimuksia: tutkimus siivoustyöstä maksettavan palkkauksen perusteista kaupungin virastoissa ja laitoksissa, tutkimus kaupungin tilapäisen viranhaltijakunnan virkojen vakinaistamisen tarpeellisuudesta, maistraatin toimistotyön tutkimista ja terveydenhoitolautakunnan alaisten elinten organisaatiosta ja työstä.

Lausunnot. Alunperin omaksutun käytännön mukaisesti pyysi kaupunginhallitus, muutamissa tapauksissa joku muukin kaupungin viranomainen toimistolta lausuntoja. Lausuntopyyntöt koskivat etupäässä kaupungin virastojen työvoimatarpeen toteamista, uusien virkojen perustamista tai jonkin muun taloudellisia laskelmia vaativan kysymyksen selvittelyä. Yhteensä annettiin 58 edellä mainitun kaltaista kirjallista lausuntoa, vastaavan luvun ollessa v. 1949 32. Näissä oli kysymys mm. yhteensä n. 335 henkilön viran järjestelystä. Eräät lausunnot vaativat melko laajoja tutkimuksia. Vuoden varrella annetuista lausunnoista mainittakoon seuraavat, jotka koskivat: valtuustossa tehtyä aloitetta sosiaalihuoltajatoiminnan järjestämiseksi kaupungin viranhaltijoita varten; kaupunginreviisorin esitystä pääomasijoitusten hyväksymisjärjestyksestä; tilastotoimiston esitystä eräiden toimiston virkojen uudelleenjärjestämisestä ja kahden toimistoapulaisen viran perustamisesta; maistraatin esitystä arkistonhoitajan viran perustamisesta; toisen kaupunginvoudinkonttorin tilapäistä työvoimatarvetta v:ksi 1951, Helsinki—Malmin kaupunginvoudinkonttorin esitystä ulosottoapulaisen viran perustamisesta ja ensimmäisen kaupunginvoudinkonttorin esitystä kassanhoitajan palkkaluokan korottamisesta; palolautakunnan esitystä tilapäisen palotarkastushenkilökunnan palkkaamisesta palokuntaan; terveydenhoitolautakunnan esitystä 8 viran perustamisesta lautakunnan alaisiin elimiin, apulaislääkärin viran perustamisesta lautakunnan toimistoon ja kulkutautisairaalan bakteriologisen laboratorion henkilökuntatarpeesta; sairaalalautakunnan esitystä ylimääräisen apumiehen palkkaamisesta kulkutautisairaalaan, 86 viran perustamisesta kaupungin sairaaloihin kunnallisen kotisairaalahoidon järjestämiseksi Helsingissä, 4 siivoojan viran perustamisesta ja ylimääräisten apuhoitajien palkkaamisesta Marian sairaalaan; huoltolautakunnan esitystä 3 työntekijän palkkaamisesta työtupien C-osastolle; lastensuojelulautakunnan esitystä tilapäisen huoltotarkastajan palkkaamisesta lastensuojeluviraston äitiys- ja perhelisätoimistoon, tilapäisen apulaisen palkkaamisesta lastensuojeluviraston työhuoltotoimistoon, Ryttylän koulukodin lämmittäjien virkojen

järjestämisestä ja 5 viran perustamisesta lastensuojeluvirastoon; työnvälityslautakunnan esitystä ylioppilasväilyksen hoitajan viran muuttamisesta kokopäivän viraksi, henkisen työn osaston alaosastojohtajien virkojen järjestelystä, toimentajan viran täyttämisestä merimiesosastolla ja työvoiman palvelukseenotosta; kansanhuoltolautakunnan esitystä, että lautakunnalle edelleen säilytettäisiin oikeus lopullisesti päättää ostokorttien jakelusta; kotitalouslautakunnan esitystä talousopettajan viran perustamisesta lautakuntaan; lastentarhain johtokunnan esitystä tilapäisen työvoiman palkkaamisesta v:ksi 1951 ja aputyttöjen virkojen uudelleenjärjestämisestä; kirjastolautakunnan esitystä eräiden lastenosastojen aukioloajan pidentämisestä aiheutuvasta työvoimantarpeesta, lämmittäjän viran perustamisesta Kallion sivukirjastoon ja pääkirjaston vahtimestarin vapaapäiväsijaisen palkkauksen järjestämisestä; kaupunginorkesterin esitystä kahden vahtimestarin viran uudelleen järjestämisestä; kiinteistölautakunnan esitystä tilapäisen toimistoapulaisen palkkaamisesta puistotalojen toimistoon, osastosihteerin palkkaamisesta kiinteistötoimiston talo-osastolle, 8 kiinteistötoimiston viran vakinaistamisesta, tilapäisen toimentajan palkkaamisesta kiinteistötoimiston tonttiosastolle, tilapäisen työvoiman palkkaamisesta v:ksi 1951 ja lisäselvitystä kiinteistötoimiston maatalousosaston apulaistyönjohtajan tarpeellisuudesta; yleisten töiden lautakunnan esitystä rakennustoimiston talorakennusosaston uudelleenjärjestelystä, satamalautakunnan esitystä 8 rakennusmestarin viran perustamisesta; teurastamolautakunnan esitystä apulaiskassanhoitajan ja 2 toimistoapulaisen viran perustamisesta teurastamon toimistoon; sekä teknillisten laitosten lautakunnan esitystä uusien virkojen perustamisesta sähkölaitokseen, 4 tilapäisen toimistoapulaisen viran perustamisesta sähkölaitoksen hankintatoimistoon, kaasulaitoksen esitystä tilapäisen toimistoapulaisen palkkaamisesta laitokseen, yhteisen kassa- ja tilviraston perustamisesta teknillisiä laitoksia varten, 4 viran perustamisesta, 5 tilapäisen toimistoapulaisen palkkaamisesta, tilapäisen työvoiman palkkaamisesta v:ksi 1951 ja 3 viran perustamisesta sähkölaitokseen.

Aloitetoiminta. Aloitteita jätettiin työtehoimistoon vuoden kuluessa yhteensä 223, jotka sisälsivät yhteensä 283 erillistä parannusehdotusta. Aloitetoimikunnissa käsiteltiin samana aikana loppuun 208 aloitetta ja niistä palkittiin 58 eli n. 28 %. Palkkioiden yhteismäärä oli 170 100 mk ja niiden suuruus vaihteli 18 000 mk:sta 500 mk:aan, palkkion keskimääräisen suuruuden ollessa n. 2 900 mk. Aloitteiden keskimääräistä käsittelyaikaa ei toimiston ponnisteluista huolimatta saatu 44 päivää lyhyemmäksi. Kesken oli 25 aloitteen käsittely. Loppuun asti käsitellyt aloitteet jakaantuivat seuraavasti:

Aiheittain:	Kokonais- määrä	%	Niistä palkittuja	%	Aloitetoimi- kunnittain:	Kokonais- määrä	%	Niistä palkittuja	%
Teknillisiä ...	140	67	50	36	I	25	12	9	36
Konttoritek- nillisiä	24	12	4	17	II	21	10	5	24
Hallinnollisia	28	13	3	11	III	98	47	32	33
Sosiaalisia ...	16	8	1	6	IV	64	31	12	19
Yhteensä	208	100	58	28	Yhteensä	208	100	58	28

Käsitellyistä aloitteista tehtiin rakennustoimiston eri osastoissa yhteensä 56, mikä vastaa 27 % kokonaismäärästä. Näistä palkittiin 16. Seuraavina olivat järjestyksessä sairaalat 34, satamalaitos 27 ja liikennelaitos 18, palkittujen aloitteiden lukumäärän ollessa vastaavasti 9, 11 ja 5.

Aloitetoimikunnat kokoontuivat v:n 1950 kuluessa yhteensä 36 kertaa, nimittäin I toimikunta 6 kertaa, II 4, III 16 ja IV 10 kertaa. Pöytäkirjain pykäläluku oli vastaavasti 35, 26, 123 ja 76 eli yhteensä 260.

Suoritetussa tiedustelussa todettiin, että suurin osa ja yleensä kaikki merkittävämät aloitteet joko toteutettiin tai niiden toteuttaminen oli vireillä.

Lomakerationalisointi kuului, paitsi määrättyjen kohteiden työntutkimusten yhteydessä, myöskin erillisenä palveluna toimiston ohjelmaan. Niinpä suunniteltiin virastojen pyynnöstä ja piirrettiin kymmeniä uusia lomakkeita eri tarkoituksiin.

Koulutustoimintaa ei toimiston toimesta järjestetty vuoden aikana, mutta valmisteluja suoritettiin runsaan kurssiohjelman läpiviemiseksi v:n 1951 aikana. Kolme työtehoimiston ja yhteensä 4 virastojen edustajaa sai osallistua International Business Machines

Oy:n kaksiviikkoihin reikäkorttikonekursseihin. Yksi työtehoimiston työntutkijoista osallistui Internordisk Standardisering, Grafiska Sektionen lomakejaoston kongressiin Helsingissä kesäkuun 7—9 p:nä. Samoin osallistui yksi sairaalain edustaja sairaala-alan suunnittelutoimikunnan järjestämiin 2 viikkoihin työntutkimuskursseihin. Yksi kaupungin virkamies osallistui lisäksi valtiovarainministeriön järjestelyosaston 3 viikkoihin rationalisointikursseihin. Toimiston oman henkilökunnan koulutuksesta huolehdittiin toimistossa yhteisten neuvottelu- ja tiedoitustilaisuuksien muodossa sekä osallistumalla Työntutkijain killan järjestämään jatkokoulutukseen.

Rationalisointitoimintaorganisaation kehittäminen kaupungin laitoksia varten oli jatkuvasti toimiston suunnittelun kohteena. Tätä varten esitettiin työtehoneuvottelukunnalle suunnitelma tutkimustoiminnan lisäämisestä ja tehtävien jaosta eri rationalisointielimien kesken. Työtehoneuvottelukunta onkin kokouksessaan elokuun 28 p:nä hyväksynyt periaatteen, että kaupunginhallituksen työtehoimistolle (järjestelytoimistolle) kuuluu yleisorganisaatio- ja toimistotyöntutkimusten suorittaminen, samoin kuin yhtenäistämistoimenpiteistä ja laitosten edustajien rationalisointikoulutuksesta huolehtiminen kaikkiin kaupungin laitoksiin nähden sekä myöskin teknillisen alan työntutkimusten suorittaminen laitoksissa, joilla ei ole omaa elintä tätä varten. Muutamiiin suurimpiin laitoksiin päätettiin perustaa omat työntutkimuselimet huolehtimaan teknillisen alan työntutkimusten suorittamisesta niissä. Näitä päätettiin toistaiseksi perustaa rakennustoimistoon, sähkölaitokseen ja kaasulaitokseen. Liikennelaitoksessa oli asia tarkemman suunnittelun alaisena. Kaupunginhallituksen työtehoimistolle tuli kuitenkin kuulumaan myös edellämainittujen elinten työntutkimusteknillinen valvonta ja ohjaus.
